

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор науково-педагогічної роботи
та інформації

_____ Володимир ШАРАН

ініціали та прізвище

“ _____ ” _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДИФЕРЕНЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 053 Психологія

Освітня програма Практична психологія

Статус дисципліни: обов'язкова

Факультет історії, педагогіки та психології

Кафедра психології

Мова викладання – українська

Дані про вивчення дисципліни

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни: год / кредити ЄКТС	Кількість годин							Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття						Самостійна робота		Залік	Екзамен
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття	Самостійна робота				
Денна	2	4	120/4	60	30	–	–	30	60	–	–	+	
Заочна	2	4	120/4	12	6	–	–	6	108	–	–	+	

Робоча програма складена на основі освітньої програми та навчального плану підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (240 кредитів ЄКТС)

Розробник:

_____ Роман ХАВУЛА, кандидат психологічних наук, доцент

Погоджено гарантом освітньої програми:

_____ Роман ХАВУЛА, кандидат психологічних наук, доцент

Схвалено на засіданні кафедри психології

Протокол № _____ від січня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ Мирослав САВЧИН

Схвалено на засіданні науково-методичної ради факультету історії педагогіки та психології

Протокол № _____ від _____ 2023 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету.

Протокол № _____ від _____ 2023 р.

1. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення навчальної дисципліни «Диференційна психологія» – поглиблене вивчення індивідуальних відмінностей психічного розвитку людини впродовж онтогенезу; детермінації, прояву своєрідності, індивідуальної варіативності психічних феноменів як на рівні окремої особистості, так і у групових процесах. Диференційно-психологічний аналіз психічних процесів і психічних проявів особистості як індивідуальності, а також видів і проявів відмінностей між групами людей є предметом дисципліни «Диференційна психологія». Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні оволодіти:

а) загальні компетентності:

- здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях;
- здатність бути критичним і самокритичним.

б) професійні компетентності:

- здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
- здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування розвитку психічних явищ;
- здатність оцінити ефективність психологічної профілактики відповідно до визначених завдань.

– здатність обирати та практично застосовувати інструменти (методи, методики, процедури), види, форми та змістове наповнення психологічної просвіти відповідно до визначених напрямів та завдань, потреб, особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії.

в) програмні результати навчання:

- аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання;
- розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань;
- взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.

2. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Заплановані результати навчання: володіти методами системного дослідження індивідуальних психологічних особливостей людини; розуміти сутність наукових досліджень, фактів, закономірностей прояву індивідуальних відмінностей та відмінностей між групами людей; знати теоретичні основи індивідуальної варіативності психічних явищ та групових відмінностей; уміти пояснювати психологічні передумови індивідуальних відмінностей у проявах темпераменту, виявляти індивідуальні відмінності темпераменту досліджуваних, оцінювати їх психомоторну, інтелектуальну та комунікативну сфери, ступінь вираження основних рис характеру суб'єкта, типологію характеру; демонструвати вміння збирати матеріал з проблем індивідуальних та групових відмінностей за тематикою практичних занять, а також науково-дослідницької роботи; характеризувати групові відмінності з точки зору їх детермінації груповими процесами, соціокультурними, етнічними чинниками.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

«Відмінно» А (90 – 100 балів) отримує здобувач, який володіє основними методами системного дослідження індивідуальних психологічних особливостей людини; розуміє сутність наукових досліджень, фактів, закономірностей прояву індивідуальних відмінностей та відмінностей між групами людей; знає теоретичні основи індивідуальної варіативності психічних явищ та групових відмінностей; уміє пояснювати психологічні передумови індивідуальних відмінностей у проявах темпераменту, виявляти індивідуальні відмінності темпераменту досліджуваних, оцінювати їх психомоторну, інтелектуальну та комунікативну сфери, ступінь вираження основних рис характеру суб'єкта, типологію характеру; демонструє вміння збирати матеріал з проблем індивідуальних та групових відмінностей за тематикою практичних занять, а також науково-дослідницької роботи; характеризує групові відмінності з точки зору їх детермінації груповими процесами, соціокультурними, етнічними чинниками; вчасно виконав й захистив усі види навчальної роботи.

«Добре» В (82 – 89) отримує здобувач, який володіє основними методами системного дослідження індивідуальних психологічних особливостей людини; розуміє сутність наукових досліджень, фактів, закономірностей прояву індивідуальних відмінностей та відмінностей між групами людей; знає теоретичні основи індивідуальної варіативності психічних явищ та групових відмінностей; уміє пояснювати психологічні передумови індивідуальних відмінностей у проявах темпераменту, виявляти індивідуальні відмінності темпераменту досліджуваних, оцінювати їх психомоторну, інтелектуальну та комунікативну сфери, ступінь вираження основних рис характеру суб'єкта, типологію характеру; демонструє вміння збирати матеріал з проблем індивідуальних та групових відмінностей за тематикою практичних занять, а також науково-дослідницької роботи; характеризує групові відмінності з точки зору їх детермінації груповими процесами, соціокультурними, етнічними чинниками; вчасно виконав й захистив усі види навчальної роботи, але припускається незначних помилок.

«Добре» С (75 – 81) отримує здобувач, який володіє основними методами системного дослідження індивідуальних психологічних особливостей людини; частково розуміє сутність наукових досліджень, фактів, закономірностей прояву індивідуальних відмінностей та відмінностей між групами людей; знає теоретичні основи індивідуальної варіативності психічних явищ та групових відмінностей; частково уміє пояснювати психологічні передумови індивідуальних відмінностей у проявах темпераменту, виявляти індивідуальні відмінності темпераменту досліджуваних, оцінювати їх психомоторну, інтелектуальну та комунікативну сфери, ступінь вираження основних рис характеру суб'єкта, типологію характеру; демонструє вміння збирати матеріал з проблем індивідуальних та групових відмінностей за тематикою практичних занять, а також науково-дослідницької роботи; характеризує групові відмінності з точки зору їх детермінації груповими процесами, соціокультурними, етнічними чинниками; вчасно виконав й захистив усі види навчальної роботи, але припускається деяких незначних помилок та неточностей.

«Задовільно» D (67 – 74) отримує здобувач, який не завжди володіє основними методами системного дослідження індивідуальних психологічних особливостей людини; частково

розуміє сутність наукових досліджень, фактів, закономірностей прояву індивідуальних відмінностей та відмінностей між групами людей; частково знає теоретичні основи індивідуальної варіативності психічних явищ та групових відмінностей; частково уміє пояснювати психологічні передумови індивідуальних відмінностей у проявах темпераменту, виявляти індивідуальні відмінності темпераменту досліджуваних, оцінювати їх психомоторну, інтелектуальну та комунікативну сфери, ступінь вираження основних рис характеру суб'єкта, типологію характеру; демонструє уміння збирати матеріал з проблем індивідуальних та групових відмінностей за тематикою практичних занять, а також науково-дослідницької роботи; характеризує групові відмінності з точки зору їх детермінації груповими процесами, соціокультурними, етнічними чинниками; виконання та захист передбачених видів навчальної роботи відбувалось з значною кількістю недоліків, володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні, але відчуває труднощі під час розв'язання практико-спрямованих завдань.

«Задовільно» Е (60 – 66) отримує здобувач, який не завжди володіє основними методами системного дослідження індивідуальних психологічних особливостей людини; частково розуміє сутність наукових досліджень, фактів, закономірностей прояву індивідуальних відмінностей та відмінностей між групами людей; частково знає теоретичні основи індивідуальної варіативності психічних явищ та групових відмінностей; частково уміє пояснювати психологічні передумови індивідуальних відмінностей у проявах темпераменту, виявляти індивідуальні відмінності темпераменту досліджуваних, оцінювати їх психомоторну, інтелектуальну та комунікативну сфери, ступінь вираження основних рис характеру суб'єкта, типологію характеру; демонструє уміння збирати матеріал з проблем індивідуальних та групових відмінностей за тематикою практичних занять, а також науково-дослідницької роботи; частково характеризує групові відмінності з точки зору їх детермінації груповими процесами, соціокультурними, етнічними чинниками; відчуває деякі труднощі під час розв'язання практико-спрямованих завдань; виконав більшість із запропонованих видів навчальної роботи дотримуючись базових вимог.

«Незадовільно» FХ (35 – 59) отримує здобувач, який не володіє основними методами системного дослідження індивідуальних психологічних особливостей людини; не розуміє сутність наукових досліджень, фактів, закономірностей прояву індивідуальних відмінностей та відмінностей між групами людей; частково знає теоретичні основи індивідуальної варіативності психічних явищ та групових відмінностей; не пояснює психологічні передумови індивідуальних відмінностей у проявах темпераменту та не виявляє індивідуальні відмінності темпераменту досліджуваних, оцінювати їх психомоторну, інтелектуальну та комунікативну сфери, ступінь вираження основних рис характеру суб'єкта, типологію характеру; не демонструє уміння збирати матеріал з проблем індивідуальних та групових відмінностей за тематикою практичних занять, а також науково-дослідницької роботи; частково характеризує групові відмінності з точки зору їх детермінації груповими процесами, соціокультурними, етнічними чинниками; не виконав більшість із запропонованих видів навчальної роботи.

«Незадовільно» F (0 – 34) отримує здобувач, який не володіє основними методами системного дослідження індивідуальних психологічних особливостей людини; не розуміє сутність наукових досліджень, фактів, закономірностей прояву індивідуальних відмінностей та

відмінностей між групами людей; частково знає теоретичні основи індивідуальної варіативності психічних явищ та групових відмінностей; не пояснює психологічні передумови індивідуальних відмінностей у проявах темпераменту та не виявляє індивідуальні відмінності темпераменту досліджуваних, оцінювати їх психомоторну, інтелектуальну та комунікативну сфери, ступінь вираження основних рис характеру суб'єкта, типологію характеру; не демонструє уміння збирати матеріал з проблем індивідуальних та групових відмінностей за тематикою практичних занять, а також науково-дослідницької роботи; не характеризує групові відмінності з точки зору їх детермінації груповими процесами, соціокультурними, етнічними чинниками; не виконав усіх видів навчальної роботи.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є відповіді на семінарських заняттях, система практико-спрямованих індивідуальних завдань, самостійна робота, співбесіда з лектором, екзамен.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет, категорії та завдання диференційної психології

Визначення диференційної психології як науки. Завдання диференційної психології. Категорії опису індивідуальних відмінностей. Підходи до проблеми відмінностей та види відмінностей. Місце диференційної психології у системі наукових знань. Прикладне і теоретичне значення диференційної психології.

Тема 2. Історія та основні напрями диференційної психології

Передумови виникнення науки про індивідуальні відмінності. Історія становлення диференційно-психологічного знання. Напрями дослідження та диференційно-психологічна парадигма вивчення особистості. Аспекти системного опису індивідуальних відмінностей.

Тема 3. Принципи і методи диференційної психології

Принципи диференційно-психологічного аналізу психічних явищ. Характеристика загальнопсихологічних методів. Методи диференційної психології (за Б. Ананьєвим). Типологічний, психогенетичні методи та лонгітюдні дослідження.

Тема 4. Закономірності розподілу індивідуально-психологічних відмінностей

Історія експериментального дослідження індивідуально-психологічних відмінностей. Дисперсійний аналіз – основний метод диференційно-психологічного дослідження. Розподіл індивідуальних відмінностей. Особливості психодіагностики у диференційній психології.

Тема 5. Індивідуальність як основна категорія диференційної психології

Поняття про індивідуальність, структура і рівні індивідуальності. Становлення особистості та індивідуальності. Підходи до розуміння індивідуальності (диференційно-психологічний підхід). Аспекти системного опису індивідуальності.

Тема 6. Біологічні основи індивідуальності

Біологічний підхід у дослідженні індивідуальності. Загальна характеристика властивостей людини як індивіда (базова індивідуальність людини). Диференційна психофізіологія у системі знань про індивідуальні відмінності. Спеціальна теорія індивідуальності В.М. Русалова.

Тема 7. Вплив спадковості і середовища на поведінку людини

Проблема співвідношення соціального і біологічного – методологія у розкритті основних питань індивідуального розвитку в онтогенезі. Сучасне розуміння понять спадковості і середовища. Проблема вивчення впливу спадковості і середовища. Статеві відмінності у поведінці. Статеворольова ідентифікація і статева диференціація.

Тема 8. Темперамент у диференційній психології

Темперамент з точки зору вищої нервової діяльності. Фізіологічна основа темпераменту. Вплив спадковості та середовища на темперамент. Властивості темпераменту та поведінка в складних умовах. Темперамент і культура поведінки. Вплив вікових змін на формування властивостей темпераменту. Діагностика темпераменту.

Тема 9. Підходи до вивчення темпераменту

Конституціональні теорії темпераменту. Генетична та описова теорії типів темпераменту. Уявлення про темперамент Г. Айзенка. Типи темпераменту (акцентуації характеру) за К. Леонгардом. Структура темпераменту в теорії В.М. Русалова. Співвідношення темпераменту та характеру.

Тема 10. Характер в структурі індивідуальності

Загальна характеристика структури характеру. Проблема характеру в вітчизняній психології. Характерологічні типології у диференційній психології. Характер як індивідуальний життєвий стиль. Національний характер, психологічні особливості українського національного характеру.

Тема 11. Здібності та інтелект у диференційній психології

Загальна характеристика та структура здібностей. Історія вивчення і проблема дослідження здібностей. Теорії природи здібностей. Загальна характеристика інтелектуальних здібностей. Спадковість і середовище в детермінації інтелектуальних. Тестування здібностей та інтелекту.

Тема 12. Особистість у диференційній психології

Особистість та індивідуальні відмінності. Концепції особистісних рис та теорії особистісних чинників. Особистісні типи (К.-Г.Юнг, І.Павлов, Міллер та ін.). Типологія спрямованості особистості. Особливості моральної свідомості чоловіків і жінок.

Тема 13. Індивідуальна специфіка психічних процесів

Диференційно-психологічний аспект у вивченні психічних процесів. Індивідуальна специфіка організації уваги, пам'яті, відмінності прояву емоційних реакцій та почуттів,

диференційні характеристики уяви. Психічні особливості учнів як психологічна основа індивідуалізації навчання. Креативність, інтуїція як прояв індивідуальних відмінностей.

Тема 14. Прояв відмінностей у навчальній та професійній діяльності

Диференційна психологія навчання. Відмінності учнів в діяльності учіння. Індивідуальні відмінності сприймання інформації, внутрішньої переробки і зберігання, застосування і доступності знань і умінь. Особистісні умови учіння (вік, стать, особливості когнітивного стилю, мотивація). Врахування індивідуальних особливостей учнів у навчальному процесі. Взаємодія психології праці і диференційної психології.

Тема 15. Психологія групових відмінностей

Раси, нації, етноси у світлі крос-культурних досліджень. Характеристики умовної групи (стать, вік, національність або раса, приналежність до певної культури, соціального класу тощо) як предмет дослідження групових відмінностей. Специфіка взаємодії між індивідуальним і груповим. Крос-культурні дослідження навчання і пізнання.

Перелік практичних занять

- Психологічний аналіз основних понять диференційної психології
- Психологічний аналіз основних напрямів диференційної психології
- Психологічний аналіз методології диференційної психології
- Психологічний аналіз закономірностей розподілу індивідуально-психологічних відмінностей
- Психологічний аналіз індивідуальності особистості
- Психологічний аналіз біологічних основ індивідуальності
- Психологічний аналіз впливу спадковості і середовища на поведінку людини
- Психологічний аналіз темпераменту у диференційній психології
- Психологічний аналіз підходів до вивчення темпераменту
- Психологічний аналіз характеру в структурі індивідуальності
- Психологічний аналіз здібностей та інтелекту у диференційній психології
- Психологічний аналіз особистості у диференційній психології
- Психологічний аналіз індивідуальної специфіки психічних процесів
- Психологічний аналіз прояву відмінностей у навчальній та професійній діяльності
- Психологічний аналіз групових відмінностей

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни містить: опрацювання теоретичного матеріалу, виконання завдань згідно з переліком компетентностей, що формуються в межах кожної теми навчальної програми; підготовку до екзамену.

Критеріями оцінювання самостійного завдання є: ступінь виконання (2 бали); рівень самостійності (2 бали); повнота розкриття (2 бали); обґрунтованість та аргументованість основних структурних компонентів (2 бали); якість оформлення (2 бали). Максимально 10 балів.

- Підібрати самостійно ситуацію і проаналізувати реакцію не менше 3 людей на неї (пояснити отримані результати (відмінності у реакціях або їх однотипність)
- Скласти таблицю «Підходи до визначення індивідуальності та її структури».
- Проаналізувати біографію видатної особистості
- Заповнити «Формалізовану біографічну анкету»
- Підібрати матеріал, що відображає соціогенний аспект індивідуальних особливостей людини (сприймання і оцінка нею оточуючого; вплив культури та субкультури на становлення індивідуальності; особливості її світобудови тощо).
- Написати есе: «Думка «я не такий, як усі» – норма чи патологія?»
- Окреслити статеві відмінності у психічних процесах, властивостях та якостях людини
- Дослідити властивості власного темпераменту за методикою ОСТ та методикою діагностики темпераменту Г.Айзенка. Прокоментувати отримані результати.
- Визначити власний тип характеру
- Довести, що характер одночасно є і стійким, і змінюваним
- Підготувати звіт про особистісні відмінності на основі результатів вивчення індивідуальності за допомогою формалізованої анкети
- Дослідити індивідуальні особливості розвитку пізнавальної сфери та емоційних реакцій на стимули навколишнього середовища
- Проаналізувати власний досвід організації учіння (особливості, умови організації, критерії успішності).
- Порівняти відмінності у професійній діяльності спеціалістів у сфері «людина – людина», «людина – машина», «людина – художній образ», «людина – природа», «людина – знакова система».
- Підготувати тези до дискусії на тему: «Вплив на становлення індивідуальності людини чисельності груп, у які вона входить».

Індивідуальне завдання

Впродовж семестру студент виконує одне індивідуальне завдання на вибір із запропонованих.

1. Характеристика індивідуальності знайомої людини дошкільного віку.
2. Характеристика індивідуальності знайомої людини молодшого шкільного віку.
3. Характеристика індивідуальності знайомої людини підліткового віку.
4. Характеристика індивідуальності знайомої людини юнацького віку.
5. Характеристика індивідуальності знайомої людини дорослого віку.
6. Характеристика індивідуальності знайомої людини похилого віку.
7. Обравши конкретну сферу діяльності (наприклад, спорт, мистецтво, наука) дослідити, які диференційні риси та відмінності характерні для успішних представників цієї сфери.
8. Дослідити вплив соціального оточення на формування індивідуальних рис та відмінностей. Наприклад, порівняти індивідуальні характеристики людей, що виростили в різних культурах або соціальному середовищі.

9. Дослідити вплив вікових та статевих факторів на індивідуальні риси та відмінності. Наприклад, порівняти індивідуальні риси та відмінності між чоловіками та жінками, або між різними віковими групами.

10. Дослідити вплив генетичних факторів та середовища на формування індивідуальних рис та відмінностей. Наприклад, дослідити, як генетичні фактори впливають на інтелектуальні здібності людини.

11. Дослідити взаємозв'язок між індивідуальними рисами та професійним успіхом у різних сферах діяльності.

12. Дослідити вплив різних факторів на розвиток особистості, таких як виховання, навчання, соціальне оточення.

13. Розроблення студентом власної типології людей.

Обов'язкові елементи індивідуального завдання:

1. Титульна сторінка (кафедра психології; тема індивідуального завдання, виконавець, Дрогобич 2023 р.).

2. Зміст (назви всіх розділів, параграфів з вказуванням номерів сторінок)

3. Вступ (актуальність, мета та основні завдання).

4. Основна частина (аналіз наукової літератури; розкриття поставлених завдань).

5. Висновок (систематизація та підсумки основної частини, пропозиції та рекомендації щодо подальшої роботи над проблематикою).

6. Список використаних джерел (не менше 10 джерел, які оформлені відповідно до вимог)

Обсяг індивідуального завдання від 10 до 15 сторінок. При розкритті теми доцільно звертати увагу на зарубіжних та вітчизняних науковців, які займались обраною Вами проблематикою. Головний критерій: глибина розкриття змісту теми. Бали нараховуються: ступінь виконання завдання, поставленого перед студентом – 8; рівень самостійності у написанні роботи – 3; мовне оформлення, якість бібліографічного опису, наявність посилань на список літератури у тексті роботи – 4.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичного матеріалу перевіряється шляхом усного опитування за темами практичних занять, оцінки умінь студентів аналізувати різні дослідницькі ситуації, виконувати завдання за змістом теми, захисту індивідуального завдання. Студенти повинні бути готові до групового контролю на практичних заняттях (тестування, фронтальне опитування, дискусія). Співбесіда з лектором обов'язково включає контроль за темами, винесеними на самостійне опрацювання.

Семестрова підсумкова оцінка (екзамен) визначається як сума балів з усіх видів навчальної роботи. Розподіл 100 балів між видами робіт:

Усні відповіді	Індивідуальні завдання	Самостійна робота	Співбесіда з лектором	Сума
65 (13 відповідей по 5 балів)	15	10	10	100
Ваговий коефіцієнт	0,6			0,4

Сумарна кількість балів з дисципліни знаходиться за формулою $S_{\text{сум}} = 0,6 \cdot S_{\text{пот сзв}} + 0,4 \cdot S_{\text{підс}}$

Екзамен за талоном № 2 і перед комісією проводиться в усній формі з оцінюванням за стобальною шкалою.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Програми для забезпечення інтернет конференцій. Платформа ZOOM.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Рекомендована література

Основні

1. Галян О. Диференційна психологія. Методичні рекомендації до семінарських занять. Дрогобич : Видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. 2015. 62 с.
2. Галян О.І. Практикум з диференційної психології. Дрогобич : Видавничий відділ ДДПУ імені Івана ранка. 2020. 46 с.
3. Диференційна психологія / за заг. ред. С.Д. Максименка. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 600 с.
4. Палій А.А. Диференціальна психологія. К.: Академвидав, 2010. 432 с.
5. Романовська Л.І. Диференційна психологія. Львів: Новий світ, 2008. 236 с.
6. Туриніна О.Л. Диференціальна психологія: навч.-метод. посіб. К. : ДП «ВД Персонал», 2012. 136 с.

Допоміжні

7. Вільш І. Концепція сталих індивідуальних рис особистості та школа // Практична психологія та соціальна робота. 1999. №6. С. 7-9. (Початок: 1998. № 10. С.2-6).
8. Галян О.І. Практикум з диференційної психології / О.І. Галян. Дрогобич, 2006. 117 с.
9. Копець Л.В. Психологія особистості /Л.В. Копець. – К.: Вид. Дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 460 с.
10. Лихачова О. Життєвий шлях особистості / О.Лихачова // Психолог. 2004. №18. С .2-6.
11. Марченко І. Яка сенсорна система у Вас є провідною? / І.Марченко // Психолог. 2004. №45. С.30-32.
12. Масенко В. Особистість. Індивідуальність. Кого виховувати? / В. Масенко // Психолог. 2004. №2. С.1-3.
13. Підласа І.А. Життєвий шлях особистості в теорії психології / І.А.Підласа // Практична психологія та соціальна робота. 2001. №3. С.13-17.
14. Титаренко Т.М. Хлопчики і дівчатка: психологічне становлення індивідуальності / Т.М.Титаренко. К.: Знання, 1989. 47 с.

Інформаційні ресурси

15. https://esu.com.ua/search_articles.php?id=24417
16. <https://symboldrama.if.ua/wp-content/uploads/2020/03/a.a.-palij-dyfyrencziana-psyhologiya.pdf>
17. https://pidru4niki.com/1584072030228/psihologiya/diferentsialna_psihologiya
18. https://www.dkpp.com.ua/wp-content/uploads/2023/01/dyf_ps_met_rekom_do_sem.pdf
19. https://www.dkpp.com.ua/wp-content/uploads/2023/01/dyf_ps_praktykum.pdf